

První Máj 2021

Letošní První Máj je výjimečný kvůli prohlubující se ekonomické krizi (která trvá již mnoho desetiletí) a také kvůli zdravotní krizi v důsledku Covid-19. Současný ekonomický systém se na první pohled jeví takový, jaký v podstatě je: rozplizlý, neefektivní a smrtící systém neschopný řešit problémy, které by v jiné společnosti, nezaložené na zisku, byly vyřešeny rychle a dobře. Navíc odhaluje jeho mimořádnou křehkost: zdravotní krize a následné prohloubení hospodářské krize zasadily smrtelnou ránu společnosti, která je již po desetiletí „stále masírující mrtvolou“, jak jsme psali v roce 1953 (Il cadavere ancora cammina, v Sul filo del tempo, 1953). Nic více netřeba k dalšímu zhoršení situace; vzpomeňte si, co se stalo, když byl na několik dní uzavřen Suezský průplav. Samotní buržoové jsou si situace dobře vědomi (stačí si přečíst její odborně nekompetentnější tisk), ale nemohou s tím nic dělat. Kapitalismus bude nevyhnutelně pokračovat v ničení životního prostředí zrychleným tempem (samotný výskyt Covid-19 je způsoben destrukcí ekosystému, která usnadnila přenos virů z živočišných druhů na člověka); zvýší bestiální vykořisťování proletariátu, aby si udržel své již nyní volně dolů padající zisky; vyřadí z výrobního procesu miliony pracujících, kteří již nejsou pro výrobu užiteční a které již nikdy nebude možné znovu zaměstnat; stále více se bude rozvíjet otročení (dnes je na světě přes 50 milionů otroků v pravém slova smyslu). Obrovské masy, složené z nekvalifikovaných proletářů a proletarizací procházející maloburžoazie, se po celém světě valí do ulic metropolí a střetávají se s policií od Latinské Ameriky po Čínu a Indii, od USA po Rusko, od Evropy po Blízký východ. Nežádají prakticky nic, protože není o co žádat kromě konce tohoto sociálního systému. Jejich vědomé požadavky jsou stále vágní a dilé, ale důležitá je podstata věci: „*Nejde o to, co si zatím ten či onen proletář nebo dokonce celý proletariát představuje jako cíl. Jde o to, co proletariát je a co ve shodě s tímto bytím bude historicky nucen dělat...*“ (Marx K. Engels B., Svatá rodina, 1844).

Globalizovaná ekonomika vede k tomu, že se vzpoury automaticky koordinují a samočinně organizují; buržoazie nemůže dělat nic jiného než zesilovat represe, což vyvolává nové, ještě radikálnější vzpoury. Aby oddálila dosažení bodu, z něhož není návratu, je též nucena žít své porobené bez jakékoli protihodnoty; ale společnost, která je nucena sama žít své otroky, místo aby je vykořisťovala, je nevyhnutelně odsouzena k zániku. Navíc je buržoazie sama zcela vydána na milost a nemilost odosobněnému kapitálu – z velké části finančnímu – a nemůže dělat nic jiného, než sledovat vývoj událostí připomínající loď bez kormidelníka na rozvodněné řece, až do nevyhnutelného konečného ztroskotání.

Neukojitelná touha po nadhodnotě, tj. po vykořisťování pracovní síly, vyvolávaná mašinérií kapitálu, představuje společenskou hranici pro existenci kapitálu; nezřízená touha po přírodních zdrojích k tomu přidává nepřekonatelnou materiální hranici. Samotná existence lidského druhu je ohrožena a pouze komunistická revoluce může tuto pekelnou spirálu zastavit dříve, než bude pozdě. I v tomto případě nejbystřejší buržoové již dávno pochopili nebezpečí; ale buržoazie zná jen svůj vlastní svět a je to pouze jeho konec, který může sledovat. Ještě nedávno si myslela, že její svět je věčný. Nyní chápe, že směřuje ke své dějinné destrukci, ale nic jiného si nedokáže představit. Taková „po mně potopa“ v buržoazní verzi; tak jako se včera mýlila aristokracie, mýlí se dnes buržoazie.

Společenské bojiště se rychle profiluje a jednotlivci, kteří v současnosti čelí roztržitému, budou silně přitahováni k jednomu, nebo druhému táboru: k táboru udržení nynějšího stavu věcí, nebo k táboru revoluce. Nevyhnutelné prohlubování společenské krize povede proletariát k tomu, aby znovu nalezl svou skrytou teorii ochraňovanou komunisty a aby se zorganizoval v budoucí světové komunistické straně, která bude adekvátní nové dějinné etapě, kterou prožíváme a jejíž podobu zatím nelze předvídat. Ve světle epochálního střetu, který se rýsuje na historickém obzoru, připravuje vládnoucí třída své ideologické a materiální zbraně: zpřísnění dohledu nad společností ve válečném duchu; šíření nejrůznějších reakčních ideologií (náboženské, nacionalistické, rasistické, sociálně-reformistické, pacifistické, demokratické, pseudorevoluční); obstarávání si „bílé gardy“ (fašistická, nacistická a – jak se dnes říká – sovranní pracovní síla; užiteční idioti, kteří věří ve svou autonomii a které kapitál naopak využívá pro svou nejspínavější práci).

Různí „levičáci“ si zaslouží samostatnou diskusi. Dědicové různých dnes již rozpuštěných sociálnědemokratických a stalinistických stran se v různých podobách objevují na jevišti dějin a snaží se proletariát svést z jeho hlavní cesty. Buržoazní ideologové dobře vědí, jak jsme uvedli výše, co se odehrává, a také vědí – aniž by to mohli říci – že s tím nemohou nic dělat. Maloburžoazní ideologové jsou si špatně vědomi toho, co se děje, a myslí si, že s tím mohou něco udělat. Neuvěřitelné je, že těm nesmyslům opravdu věří. V minulosti chtěli „dělat revoluci“ (nikdo je neupozornil, že revoluce se nedělají), poté chtěli „udělat stranu“ (ale ani ta se nedělá). Nepřijali přidělenou roli ve výrobním procesu, cítili se poníženi a chtěli dát „moci imaginaci“. Chtěli tedy být „dělnickými avantgardami“, chtěli neustále bojovat, chtěli být autonomní (ve smyslu být zcela nezávislí na kritické teorii), alternativní (střídající jednu blbost s druhou), chtěli sloužit lidu (pojem hnusně demokratický a mezitřídní). Jejich politický projekt spočívající v nahrazení stalinismu a sociální demokracie v ovládnutí proletariátu selhal. Byli výrazem radikalizované maloburžoazie, která se ocitla mezi proletariátem (do něž je historicky předurčena v průběhu krize upadnout) a buržoazií (jíž by ráda byla součástí). Ideologové tohoto neúspěšného politického projektu, kteří sami nebyli schopni hrát svou vlastní společenskou roli, tak nakonec sloužili jediné části lidu: buržoazii. Buržoazie je za jejich tehdejší a dnešní služby odměnila tím, že je dosadila na místa, zabývající se ideologickou prací: do novin, na univerzity, do televizních studií, do ekonomických ústavů, do státních institucí, do politických aparátů (především do parlamentu, kde se vždy na prvním místě vyznamenávají v oné nevyčísitelné duševní degeneraci, kterou už Marx nazval „parlamentním kreténismem“). Mezitím stalinismus a sociální demokracie chápaly na úbytě a proletariát, až se obere ze své letargie, hran materiálními okolnostmi, se ocitne tvář v tvář – bez zprostředkujících sil, které by působily jako nárazník – svému dějinnému nepříteli všech dob, buržoazii a jejímu rozkládajícímu se kapitalistickému společenskému systému.

Zatímco buržoazie a někteří pravicoví intelektuálové znovu objevují Marxe, aby leccos pochopili, a neuplyne den, aby se neobjevil článek na toto téma, na „levici“ považují Marxe za zastaralého a mluví o něm téměř se záští. A koneckonců – což jsme si experimentálně ověřili – je prakticky nemožné, aby se některý z těchto pánů stal komunistou; snáze by se jím stal policista. A stejně tak je historicky nevyhnutelné, že se z nich stanou policajti. Vždy je zapotřebí nějakých malých Nosků. Již se tací derou vpřed. Ostatně historie ukazuje, že nejkrutější protiproletářské represe prováděli „levičáci“ (ať podle jména či ve skutečnosti): masakr německého proletariátu Noskem a sociální demokraty; totéž platí pro maďarské sociální demokraty. V Americe za Nového údělu policie střílela do dělníků, odboráři byli lynčováni a věšeni na telegrafní sloupky, někteří byli pro výstrahu ukřižováni na železničních vagoncích, šéfovské oddíly řádily za spoluúčasti demokratické policie a zašly dokonce tak daleko, že prováděly hromadné popravy v samotných věznicích, stovky stávkujících byly odvezeny do pouště i s celými rodinami a tam ponechány. A dalo by se pokračovat. Když se tito pánové nestali přímo policajty, tak hasili požáry proletářské vzpoury (v Itálii, Francii, Velké Británii).

Krise nadvýroby, která začala v druhé polovině 70. let, na konci poválečného cyklu akumulace, se se vzestupy a pády táhne dodnes a stále se zhoršuje. „*Za obchodních krizí se pokaždé ničí velká část nejen vyrobených produktů, nýbrž i vytvořených už výrobních sil. Za těchto krizí propuká společenská epidemie, která by se všem dřívějším epochám zdála nesmyslná - epidemie nadvýroby. Společnost je pojednou vržena zpět do stavu dočasně barbarství; zdá se, že ji hladomor a všeobecná pustošivá válka připravily o všechny životní prostředky; zdá se, že průmysl a obchod jsou zničeny – a proč? Protože společnost má příliš mnoho civilizace, příliš mnoho životních prostředků, příliš mnoho průmyslu, příliš mnoho obchodu. Výrobní síly, které má k dispozici, neslouží už rozvoji buržoazních vlastnických vztahů; naopak, zmohutněly příliš pro tyto vztahy, které se stávají jejich brzdou; a jakmile začnou tyto překážky zdolávat, uvádějí celou buržoazní společnost do nepořádku, ohrožují existenci buržoazního vlastnictví. Buržoazní vztahy se staly tak těsnými, že už nepojmou bohatství, které vytvořily.*“ (Marx K., Engels B., Manifest Komunistické strany, 1848). Fiktivní kapitál navíc dosáhl obrovských rozměrů. Příčinou krize samozřejmě nejsou burzy, ale naopak pokles míry zisku, který nutí kapitál zoufale hledat způsoby zhodnocení a nasávat kapitál, kde se dá, jako narkoman shánějící svou denní dávku. I státy nejsou schopny se vyhnout měnovým spekulacím, což krizi jen prohlubuje. Epidemie, o níž hovořili Marx a Engels, dosáhla rozměrů vážné společenské pandemie; a k ní se přidává pandemie Covid-19, která situaci ještě zhoršuje.

Pokud jde o proletariát, ten vůbec nezmizel, jak už léta tvrdí buržoazní a maloburžoazní ideologové, ale naopak, vzrostl. Na světě jsou zaměstnaní více než tři miliardy lidí, z nichž 50 % jsou námezdně pracující (85 % zaměstnaných v zemích s nejdéle existujícím kapitalismem, 40 % v Číně a Indii, 30 % v ostatních zemích). Tak velká masa proletářů v dějinách kapitalismu ještě nikdy neexistovala, a to jak v absolutním, tak v relativním měřítku. Mimo to existuje průmyslová rezervní armáda čítající více než 500 milionů nezaměstnaných a 900 milionů nedostatečně zaměstnaných. Jestliže to sociologové nevidí, nevěří; je to stejné jako tvrdit, že sopečná činnost neexistuje, až dokud nedojde k ničivé erupci.

Tato společnost se většinou lidí jeví jako jediná možná, jako věčná a navždy stále stejná společnost. Ať už se zaobíráme minulostí nebo budoucností, vždy vidíme stejnou společnost v různých podobách. Kapitál zneplatnil dějiny a žije a nutí své poddané žít ve věčné odcizené přítomnosti. Ti, kdo chaoticky staví proti kapitalismu, zažívají pocit bezmoci, protože nepřítel se zdá být neporazitelný. Ve skutečnosti je kapitalismus, zejména v této historické fázi, obrem na hliněných nohou. Marx říká: „*Jistě neřeknete, že přítomnost přeceňuji; a jestliže přece jen nad ní nezoufám, je to jen proto, že její vlastní zoufalá situace mne naplňuje naději.*“ (Marx Rugeovi, květen 1843).

Téměř před sto lety byl první útok světového proletariátu na pevnosti kapitálu poražen společnou reakcí buržoazie, sociální demokracie a stalinismu. Plní důvěry očekáváme nový útok.

Své předpovědi činíme s jistotou, že se potvrdí, a o tom není ani špetka pochybnosti, protože „*věříme v revoluci, nikoli jako katolík věří v Krista, ale jako matematik, který věří ve výstupy svého bádání.*“ (Amadeo Bordiga, L'idealismo socialista, v L'Avanguardia, č. 253, 1912). Stejně jako astronom dokáže předpovědět pohyb planety (její rotaci) a to, kdy dojde k jejímu zatmění, můžeme předpovědět vývoj, trajektorii a katastrofu kapitalistické společnosti a v historickém měřítku i to, kdy nastanou podmínky jejího úplného úpadku; podmínky sociální revoluce. Kapitalismus již chcípá na úbytě; jde o to, aby byl pohřben a odeslán na smetiště dějin. Proletariát nebude jeho katem, ale hrobařem.

Alternativou není kapitalismus, nebo komunismus, ale komunismus, nebo konec lidského druhu.

Tertium non datur (latinsky, třetí není dán)

Spartakističtí revolucionáři během německé revoluce v roce 1919 v Berlíně